

Osallistava varhaiskasvatus

Uudet näkymät ja työkalut
Lopullinen yhteenvetoraportti

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

OSALLISTAVA VARHAISKASVATUS

Uudet näkymät ja työkalut
Lopullinen yhteenvetoraportti

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus (jäljempänä kehittämiskeskus) on riippumaton ja hallinnollisesti itsenäinen organisaatio. Kehittämiskeskusta osarahoittavat opetusministeriöt sen jäsenmaissa ja Euroopan komissio, ja sitä tukee Euroopan parlamentti.

Yhteisrahoitettu
Euroopan unionin
Erasmus+ -ohjelmasta

Euroopan komission tuki tämän julkaisun tuottamiseen ei merkitse hyväksyntää sellaiselle sisällölle, joka edustaa vain kirjoittajien näkemyksiä, eikä komissio ole vastuussa tämän julkaisun sisältämän tiedon käytöstä.

Yksittäisten henkilöiden tässä asiakirjassa esittämät mielipiteet eivät välttämättä edusta kehittämiskeskuksen, sen jäsenmaiden tai Euroopan komission virallisia näkemyksiä.

Toimittajat: Mary Kyriazopoulou, Paul Bartolo, Eva Björck-Åkesson, Climent Giné ja Flora Bellour

Julkaisun lainaaminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan selkeästi. Raportin suomenkieliseen versioon tulee viitata seuraavilla julkaisutiedoilla: Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017. *Osallistava varhaiskasvatus: Uudet näkymät ja työkalut – lopullinen yhteenvetoraportti.* (M. Kyriazopoulou, P. Bartolo, E. Björck-Åkesson, C. Giné ja F. Bellour, toim.). Odense, Tanska

Tässä raportissa esitetyn tiedon saavutettavuuden helpottamiseksi raportti on saatavana myös saavutettavana sähköisenä versiona 25 kielellä. Sähköiset versiot löytyvät kehittämiskeskuksen sivustolta osoitteesta www.european-agency.org

Tämä on käännös alkuperäisestä englanninkielisestä tekstistä. Jos käännöksen tietojen tarkkuus on epävarmaa, tutustu alkuperäiseen englanninkieliseen tekstiin.

ISBN: 978-87-7110-697-8 (Sähköinen)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017

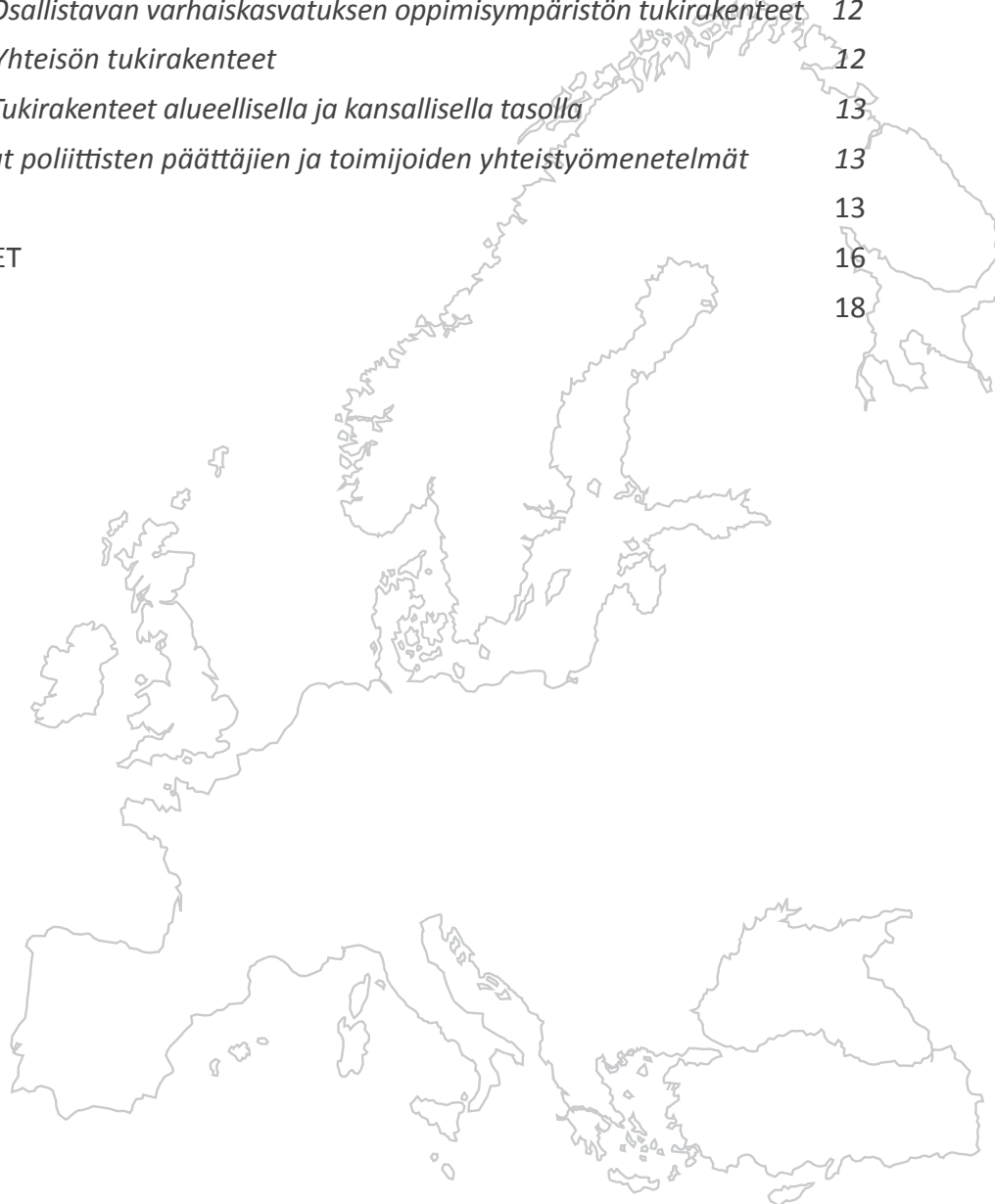
Sihteeristö
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Puh.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brysselin toimisto
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Puh.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
TAUSTAA	6
HANKKEEN TULOKSET JA KANNANOTOT OSALLISTAVAA VARHAISKASVATUKSEEN	7
1. Mahdollisuus kaikille lapsille kuulua yhteen, sitoutua ja oppia	7
2. Itsearviointityökalun kehittäminen	8
3. Osallistavan varhaiskasvatuksen ekosysteemimallin sopeuttaminen	9
<i>Ulottuvuus 1: Tulokset</i>	12
<i>Ulottuvuus 2: Prosessit</i>	12
<i>Ulottuvuus 3: Osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tukirakenteet</i>	12
<i>Ulottuvuus 4: Yhteisön tukirakenteet</i>	12
<i>Ulottuvuus 5: Tukirakenteet alueellisella ja kansallisella tasolla</i>	13
<i>Mallia koskevat poliittisten päättäjien ja toimijoiden yhteistyömenetelmät</i>	13
SUOSITUKSET	13
HANKKEEN TUOTOKSET	16
VIITTEET	18

SAMUEL E

LEONARDO

MARTA

JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen laatu on poliittisten päättäjien merkittävä huolenaihe ja monet kansainväliset ja eurooppalaiset organisaatiot ovat äskettäin asettaneet varhaiskasvatuksen laadun toiminnassaan etusijalle. Näitä organisaatioita ovat mm. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD), Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö (UNESCO), Yhdistyneiden kansakuntien lastenrahasto (UNICEF), Euroopan komissio, Eurydice ja Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus. Hiljattain Euroopan unionin neuvosto (2017) korosti tarvetta asettaa etusijalle korkeatasoinen varhaiskasvatus ja pienten lasten hoito eriarvoisuuden torjumiseksi elinikäisessä oppimisessa.

Näiden kansainvälisten huolenaiheiden vuoksi kehittämiskeskus toteutti kolmivuotisen hankkeen (2015-2017), jonka otsikkona on ”Osallistava varhaiskasvatus”. Hankkeen yleisenä tavoitteena oli tunnistaa, analysoida ja sen jälkeen edistää kaikkien lasten¹, kolmen vuoden iästä alakoulun alkuun saakka, laadukkaan osallistavan varhaiskasvatuksen² tärkeimpiä ominaisuuksia. Tämä tarjosi mahdollisuuden tarkastella tarkemmin osallistavuuden näkökulmasta, miten osallistavan varhaiskasvatuksen tarjonta Euroopassa vastaa Euroopan komission (2014) ja OECD:n (2015) tunnistamia laatuperiaatteita.

Tämä hanke perustuu aiheeseen liittyvään tutkimukseen ja linjauksia käsittelevään kirjallisuuteen, useissa maissa osallistavan varhaiskasvatuksen esimerkkioppimisympäristöissä³ havaintojen avulla kerättyyn tietoon, kuvauksiin esimerkeistä käytännön toimijoista ympäri Eurooppaa sekä kyselyistä osallistavan varhaiskasvatuksen kansallisesta kehityksestä kaikissa kehityskeskuksen jäsenmaissa. Hankkeeseen osallistui 64 eurooppalaista osallistavan varhaiskasvatuksen maa-asiantuntijaa eri puolilta Eurooppaa. He osallistuivat tietojen keräämiseen ja analysointiin, havainnointiin ja keskusteluihin kahdeksan tapaustutkimuskäynnin aikana eri maissa sekä muihin hankekokouksiin. Nämä johtivat hankkeen lopullisiin näkemyksiin ja sen kannanottoihin osallistavan varhaiskasvatuksen eduksi.

Tämä raportti on tiivistelmä yhteenvetoraportista (Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017a), joka sisältää tärkeimmät hankkeen tulokset. Raportti keskittyy hankkeen kolmeen uuteen kannanottoon poliittisille päätöksentekijöille, tutkimukseen ja osallistavan varhaiskasvatuksen käytäntöihin. Nämä ovat

- perusteet ja vaikutukset osallistavan näkökulman ja tavoitteiden omaksumiseksi osallistavan varhaiskasvatuksen linjausten ja säädösten tärkeimmiksi standardeiksi

¹ Termillä ”kaikki lapset” viitataan joka ikiseen lapseen.

² Tässä asiakirjassa termiä ”osallistava varhaiskasvatus” käytetään hankkeen tuloksissa ja suosituksissa, kun taas termejä ”varhaiskasvatus” ja ”varhaiskasvatus ja pienten lasten hoito” viitattaessa aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen.

³ Osallistava varhaiskasvatussympäristö tai esikoulu tarkoittaa eri Euroopan maiden varhaiskasvatuksen toimipaikkoja lapsille kolmen vuoden iästä alakoulun alkuun asti.

- alan toimijoiden tekemä itsearviointityökalun kehitystyö ja käyttö osallistavien varhaiskasvatusympäristöjen parantamiseksi
- osallistavan varhaiskasvatuksen ekosysteemimallin sopeuttaminen ympäristön, yhteisön ja kansallisella tasolla.

Tässä raportissa päädytään useisiin suosituksiin, jotka on suunnattu lähinnä poliittisille päättäjille. Nämä suositukset on esitelty uuden osallistavan varhaiskasvatuksen ekosysteemimallin puitteissa.

TAUSTAA

Varhaiskasvatuksen laatu on poliittisten päätöksentekijöiden merkittävä huolenaihe. Yhä useammat eurooppalaiset ja kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että varhaiskasvatuksen myönteiset vaikutukset ovat suoraan riippuvaisia ”laadusta”. Euroopan komissio (2014) tunnisti ja tarkasteli viittä keskeistä toimintalinjaa, jotka olivat parantaneet varhaiskasvatuksen laatua ja saatavuutta. Ne ovat

- kaikkien lasten pääsy laadukkaaseen varhaiskasvatukseen
- työvoiman laatu
- laadukas opetussuunnitelma/sisältö
- arviointi ja seuranta
- hallinto ja rahoitus.

Tämä kehittämiskeskuksen hanke loi uusia näkemyksiä osallistavasta varhaiskasvatuksesta ensinnäkin yhdistämällä jäsentensä kokemuksia ja asiantuntemusta kaikkialla Euroopassa. Samanaikaisesti hankekokonaisuutta kehitettiin uudella luovalla yhdistelmällä kolmesta teoreettisesta viitekehystä, joita aiemmin käytettiin ainoastaan kuvaamaan erikseen korkealaatuisen varhaiskasvatuksen tarjontaa:

- **Osallistamisen viitekehys:** Tämä on keskeinen osa viraston ja sen jäsenvaltioiden laadunvarmistusta, jonka tavoitteena on

...taata, että kaikilla oppijoilla on ikään katsomatta mahdollisuus saada, yhdessä ikätoveriensä ja ystäviensä kanssa, merkityksellistä ja korkealaatuista opetusta omassa paikallisyhteisössään (Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2015, s.1).

- **Rakenne-prosessi-tulos-viitekehys:** Rakenne keskittyy oikeudelliseen viitekehykseen ja kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin olosuhteisiin, jotka vaikuttavat lasten kokemusten laatuun varhaiskasvatusympäristössä. **Prosessi** edustaa lasten ja

henkilökunnan sekä ikätoverien välistä vuorovaikutusta ja varhaiskasvatusympäristön fyysistä ympäristöä. **Tulokset** heijastavat rakenteiden ja prosessien vaikutusta lasten hyvinvointiin, sitoutumiseen ja oppimiseen (Euroopan komissio, 2014, OECD, 2015).

- **Ekologinen järjestelmämalli:** Tässä mallissa otetaan huomioon lapsiin vaikuttavat monimutkaiset muuttuvat vaikutukset, jotka johtuvat heidän vuorovaikutuksestaan ja keskinäisistä suhteista kaikkiin ympäröiviin järjestelmiin koulussa/kotona, yhteisössä ja alueittain/maissa – joita nimitetään mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmiksi – joissa he toimivat ja kasvavat (Bronfenbrenner ja Morris, 2006).

Jokaista näistä on sovellettu erikseen linjauksissa, tutkimuksessa ja käytännössä varhaiskasvatuksen laadun parantamiseksi. Tässä hankkeessa ne kuitenkin yhdistyivät ekosysteemimalliin, joka on yksi hankkeen tuottamista uusista näkemyksistä ja työkaluista.

HANKKEEN TULOKSET JA KANNANOTOT OSALLISTAVAAN VARHAISKASVATUKSEEN

Kaikkien hanketietojen analysointi ja keskustelu johti kolmeen uuteen poliittista päätöksentekoa, tutkimusta ja varhaiskasvatuksen käytäntöjä koskevaan kannanottoon.

1. Mahdollisuus kaikille lapsille kuulua yhteen, sitoutua ja oppia

Hanketietojen analyysi viittaa voimakkaasti siihen, että laadunvarmistuksen tärkein tulos osallisuuden näkökulmasta on mahdollistaa kaikkien lasten aktiivinen osallistuminen osallistavaan varhaiskasvatukseen. Näin kaikkia lapsia – mukaan lukien syrjäytymiselle alttiit lapset – arvostetaan, tuetaan ja autetaan edistymään ikätovereidensa mukana.

Ensimmäinen ilmeinen vaatimus osallistumisen suhteen on olla läsnä toimintaympäristössä päivittäisten sosiaalisten ja oppimistoimien aikana. Tähän vaikuttavat suuresti kansalliset ja alueelliset osallistavaa varhaiskasvatusta koskevat lakisääteiset säännökset. Näihin kuuluvat oikeus kohtuuhintaisiin osallistavan varhaiskasvatuksen koulutuspaikkoihin ja niiden saatavuus. Hankkeen myötä havaittiin, että kaikkien lasten osallistuminen on mahdollista ainoastaan, jos paikallinen toimintaympäristö on ennalta yhteydessä kaikkiin yhteisön vanhempiin. Lisäksi inklusiiviset toimintaympäristöt varmistavat, että jokainen lapsi ei ainoastaan ole läsnä, vaan ottaa aktiivisesti osaa sosiaaliin ja oppimistoimiin, tarpeen mukaan asianmukaisen tuen avulla.

Osallistamisen näkökulmasta jokainen lapsi on ainutlaatuinen. On tärkeää pitää huolta jokaisen lapsen edistyksistä sen sijaan, että keskityttäisiin ainoastaan saavuttamaan

kansalliset pätevyysvaatimukset. Tämä mahdollistaa kaikkien lasten – heidän saavutustensa tasosta huolimatta – tulla yhtä aktiivisiksi osallistujiksi ja oppijoiksi vertaisryhmänsä kanssa ja saada tukea, jota he tarvitsevat edistyäkseen. Esimerkkeinä käytetyt osallistavan varhaiskasvatuksen toimintaympäristöt nimenomaan pyrkivät tähän ensinnäkin arvostamalla jokaista lasta ja toivottamalla heidät jokaisen tervetulleeksi luovaan ja tukea tarjoavaan oppimisyhteisöön, jossa kaikki kuuluvat yhteen ja nauttivat positiivisista suhteista niin henkilökuntaan kuin vertaisiinsa. Tässä hyväksyvässä ilmapiirissä lapsia kutsutaan ja aktivoidaan

- käyttämään vahvuuksiaan
- tekemään valintoja, etenkin leikkiessä ja pelatessa
- harjoittamaan uteliaisuuttaan ja itseohjautuvuuttaan
- ilmaisemaan kiinnostustaan ja tavoitteitaan sekä osallistumaan vastaavasti ongelmanratkaisuun
- olemaan motivoituneita ja ottamaan osaa aktiviteetteihin yhdessä ja vuorovaikutuksessa vertaisryhmän kanssa.

2. Itsearviointityökalun kehittäminen

Hankkeen toinen kannanotto oli itsearviointityökalun kehittäminen. Projektiryhmä yhdisti oivallukset koulutusympäristöön keskittyvistä olemassa olevista välineistä, jotka keskittyvät varhaiskasvatuksen koulutusympäristöön (katso viitteet kohdasta Euroopan virasto, 2017b), projektin pyrkimykseen kuvata kaikkien osallistavan varhaiskasvatuksen standardien tärkeimmät ominaisuudet kaikille lapsille.

Itsearviointityökalu keskittyy esikouluun osallistumisen ja oppimisen paikkana. Se kiinnittää huomiota toimintaympäristön prosessikohtaisiin ja rakenteellisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat lasten kokemuksiin. Työkalu käsittelee kahdeksaa näkökulmaa:

1. Yleisesti hyväksyvä ilmapiiri
2. Osallistava sosiaalinen ympäristö
3. Lapsikeskeinen lähestymistapa
4. Lapsiystävällinen fyysinen ympäristö
5. Materiaaleja ja tarvikkeita kaikille lapsille
6. Kommunikointimahdollisuudet kaikilla
7. Osallistava opetus- ja oppimisympäristö
8. Perheystävällinen ympäristö.

Kyselylomake kattaa kaikki näkökulmat. Kysymysten tarkoituksena on tukea toimijoiden pohdiskelua. Lomakkeessa on tilaa merkitä ylös vahvuudet ja heikkoudet suhteessa palvelun osallistavuuteen, kuten myös parannusehdotukset.

Itsearviointityökalua voidaan käyttää useisiin tarkoituksiin. Niihin sisältyvät

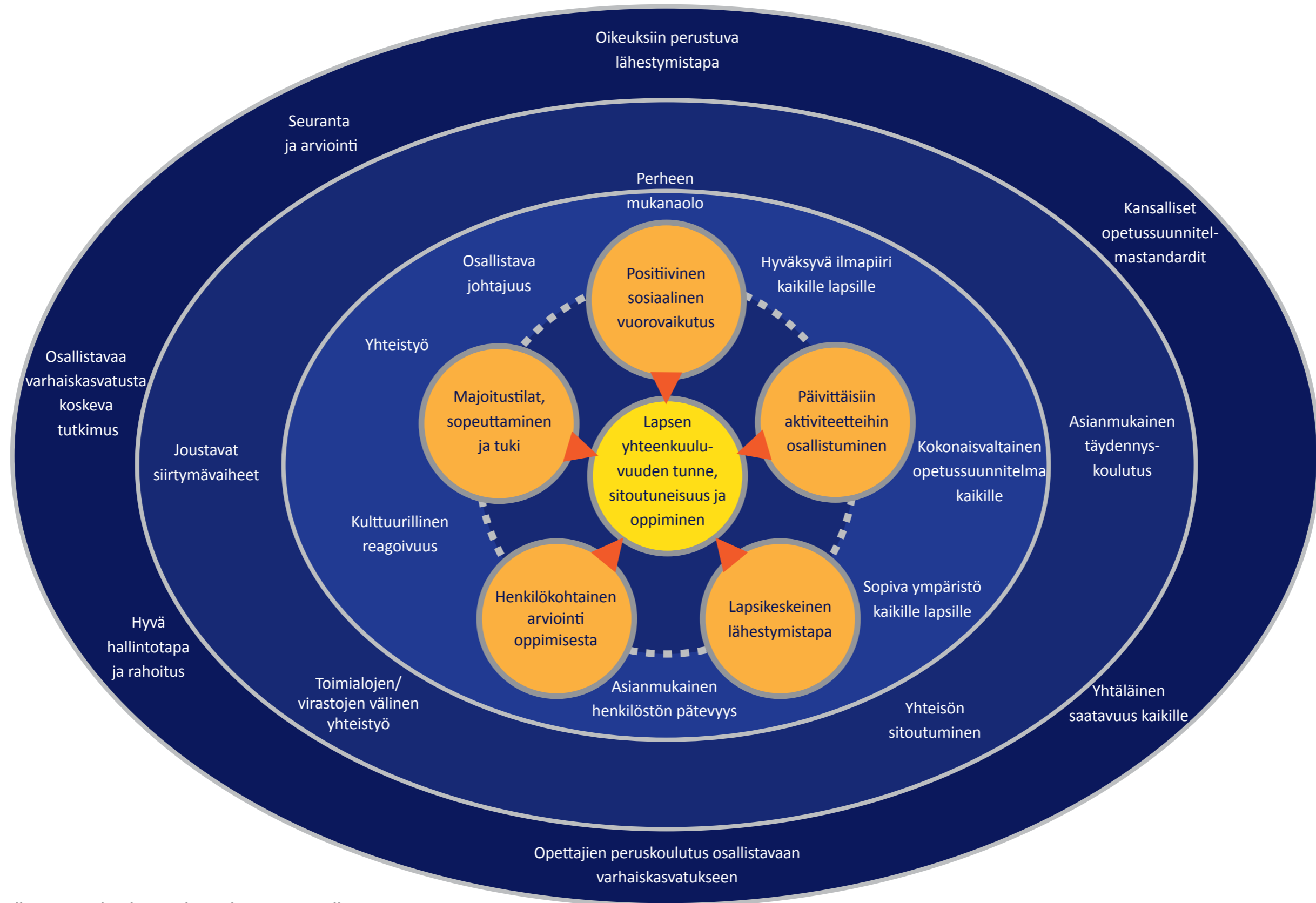
- toimintaympäristön osallistamisen tason kartoittaminen
- keskustelupohjan tarjoaminen sidosryhmille koskien osallistamisesta
- ongelma-alueiden tunnistaminen ja kuvaaminen, parannusehdotuksien asettaminen ja toimenpiteiden suunnittelu osallistavan palveluntarjonnan varmistamiseksi
- erilaisten inklusiivisten toimintatapojen arvioiminen
- osallistavan varhaiskasvatuksen laatua mittaavien inklusioindikaattorien kehittäminen kansalliselle tasolle.

Kysymysten asianmukaisuus, sopivuus ja hyödyllisyys arvioitiin kahdeksan vierailun aikana eri maiden osallistavan varhaiskasvatuksen esimerkkioppimisympäristöissä. Niitä arvioitiin myös kohderyhmissä ja kognitiivisten haastattelujen avulla toimijoiden, vanhempien, opettajaopiskelijoiden ja akateemisen opettajankoulutuksen henkilöstön parissa kolmessa muussa maassa. Tulokset osoittavat, että itsearviointityökalu voisi olla hyödyllinen esiopetuksen toimijoille kaikkialla Euroopassa ja sen ulkopuolella parantamaan osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen osallistavuutta.

3. Osallistavan varhaiskasvatuksen ekosysteemimallin sopeuttaminen

Hankkeen kolmas kannanotto oli osallistavan varhaiskasvatuksen ekosysteemimallin kehittäminen. Se voi toimia viitekehystenä osallistavan varhaiskasvatuksen laadun suunnittelussa, parantamisessa, seuraamisessa ja arvioimisessa paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla (ks. kaavio 1).

Malli yhdistää kaikki osallistavaa varhaiskasvatusta koskevat seikat, jotka tulivat ilmi eri esimerkkitoimintaympäristöissä kerätyistä tiedoista. Kaikki toimintaympäristöt eivät kuitenkaan nostaneet esiin tai osoittaneet näyttöä kaikista seikoista. Tästä syystä ja, kuten itsearviointityökalun käyttöä varten ehdotetaan, mallia käytetään parhaiten viitekehystenä. Tämän viitekehysten avulla poliittiset päättäjät ja toimijat voivat tarkastella omia ensisijaisia tarpeitaan ja tavoitteitaan suhteessa mallin antamaan kattavaan kuvaan laadukkaaseen osallistavaan varhaiskasvatukseen liittyvistä kysymyksistä.

Kaavio 1. Osallistavan varhaiskasvatuksen ekosysteemimalli

Kaavio 1 esittää laadukkaan osallistavan varhaiskasvatuksen tuloksia, prosesseja ja rakenteita ekosysteemimallissa, joka on ryhmitelty viiteen ulottuvuuteen:

Ulottuvuus 1: Tulokset

Mallin keskipisteessä ovat osallistavan varhaiskasvatuksen kolme tärkeintä **tulosta**, nimittäin ”lapsen yhteenkuuluvuuden tunne, sitoutuneisuus ja oppiminen”.

Ulottuvuus 2: Prosessit

Tuloksia ympäröivät viisi tärkeintä **prosessia**, joihin lapsi on osallistavan varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä suoraan sidoksissa, nimittäin positiivisesta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta oppimiseen ja sosiaaliin toimiin asianmukaisen tuen avulla tarpeen mukaan.

Ulottuvuus 3: Osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tukirakenteet

Tärkeimpiä prosesseja puolestaan tuetaan **rakenteilla oppimisympäristön fyysisessä, sosiaalisessa, kulttuurisessa ja kasvatuksellisessa ympäristössä**. Näihin kuuluvat rakenteet, jotka mahdollistavat jokaisen lapsen arvostuksen, saavutettavan ja kokonaisvaltaisen oppimisympäristön sekä osallistavan johtajuuden ja yhteistyön.

Ulottuvuus 4: Yhteisön tukirakenteet

Lisäksi etäisemmät rakenteelliset **tekijät kotona ja** osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä ympäröivässä **yhteisössä** vaikuttavat inklusiivisiin prosesseihin, joita lapsi kokee. Näihin kuuluvat yhteistyö perheiden ja tukipalvelujen kanssa, sekä menettelyt joustavaan siirtymiseen osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöön ja sieltä pois.

Ulottuvuus 5: Tukirakenteet alueellisella ja kansallisella tasolla

Lopuksi mallin uloimmassa kerroksessa esitetään **alueellisella ja kansallisella tasolla toimivia rakenteellisia tekijöitä**, jotka osaltaan vaikuttavat myös siihen, mitä oppimisympäristössä tapahtuu. Niihin kuuluvat oikeuksiin perustuvat kansalliset linjaukset sekä arviointijärjestelmät, hyvä hallintotapa ja asiaankuuluva tutkimuspolitiikka.

Mallia koskevat poliittisten päättäjien ja toimijoiden yhteistyömenetelmät

Malli voi tehostaa poliittisten päättäjien ja toimijoiden yhteistyötä sellaisten laadukkaiden rakenteiden ja prosessien kehittämiseksi ja edistämiseksi kaikilla tasoilla, joiden avulla kaikki lapset voivat osallistua aktiivisesti osallistavaan varhaiskasvatukseen.

Ekosysteemimalli selventää paikallisten ja alueellisten tai kansallisten vastualueiden päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi alueelliset/kansalliset päättäjät ovat pääasiassa vastuussa oikeuksiin perustuvasta lainsäädäntöä ja rahoitusta koskevasta lähestymistavasta, joka oikeuttaa kaikki lapset pääsemään yleisten palvelujen piiriin (ulkokehä). Jotta kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus liittyä vertaistensa joukkoon yleisopetuksen oppimisympäristöön, henkilökunnan tulee toivottaa lapsi tervetulleeksi ja tehdä tarvittavat toimet, jotta kaikki paikalliset lapset voivat osallistua aktiivisesti ja mielekkäällä tavalla oppimisympäristön toimintaan (sisäkehä).

Vastaavasti kansallisten päätöksentekijöiden on varmistettava, että opettajien peruskoulutus sisältää kurseja osallistavaan varhaiskasvatukseen (ulkokehä). Paikallinen oppimisympäristö on kuitenkin vastuussa siitä, että henkilökunta on asianmukaisesti koulutettua (niin pitkälle kuin mahdollista) ja että sillä on jatkuvasti mahdollisuus täydennyskoulutukseen kohdatakse oppimisympäristöön tulevien lasten erilaiset haasteet (sisäkehä).

SUOSITUKSET

Hankkeen yleisenä tavoitteena oli tunnistaa, analysoida ja sen jälkeen edistää kaikkien lasten, kolmen vuoden iästä alakoulun alkuun saakka, laadukkaan osallistavan varhaiskasvatuksen tärkeimpiä ominaisuuksia. Hanke rakentuu vallitsevaan yhteisymmärrykseen osallistavasta varhaiskasvatuksesta ja lisää uusia näkemyksiä sen suosituksiin.

Hankkeen suositukset on järjestetty ekosysteemimallin mukaan. Ne kohdistuvat pääosin poliittisiin päättäjiin sen suhteen, miten he voivat tukea toimijoita varmistamaan osallistavan varhaiskasvatuksen laatua.

Jotta varmistetaan, että lasten aktiivinen osallistuminen ja oppiminen osallistavassa varhaiskasvatuksessa tulee osallistavan varhaiskasvatuksen tarjonnan päätavoitteeksi, poliittisten päättäjien tulisi:

1. Tukea paikallisia osallistavan varhaiskasvatuksen palveluntarjoajia tavoittamaan ennalta lapsia ja perheitä aktiivisesti ja kuuntelemaan heidän kantaansa.
2. Luoda edellytykset osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöille varmistaa paitsi lasten läsnäolo, myös heidän sitoutumisensa, kun he ovat paikalla.

Jotta varmistetaan, että lasten aktiivinen osallistuminen ja oppiminen osallistavassa varhaiskasvatuksessa tulee osallistavan varhaiskasvatuksen tarjonnan päätavoitteeksi ja tärkeimmäksi prosessiksi, poliittisten päättäjien tulisi:

3. Varmistaa, että kokonaisvaltainen kansallinen opetussuunnitelma asettaa ensisijaiseksi tavoitteekseen ja standardikseen sen, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus kuulua yhteen, sitoutua ja oppia sekä itsenäisesti että ikätoveriensa kanssa.
4. Varmistaa, että lasten arvioinnissa otetaan huomioon myös lapsen osallistuminen oppimiseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä sosiaalinen vuorovaikutus aikuisten ja ikätovereidensa kanssa sekä kaiken tähän tarvittavan tuen toteuttaminen.

Jotta varmistetaan, että osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöllä on kapasiteettia ottaa vastaan ja ottaa mukaan kaikki lapset, poliittisten päättäjien tulisi:

5. Varmistaa, että opettajien ja avustavan henkilökunnan perus- ja jatkokoulutus antaa heille mahdollisuuden kehittää osaamista, jota tarvitaan kaikkien lasten sitouttamiseen osallistavan varhaiskasvatuksen päivittäisiin toimiin.
6. Varmistaa, että toimijat ovat valmiita ymmärtämään lasten ja perheiden kulttuuritaustaa tekijänä, joka mahdollistaa heidän aktiivisen osallistumisensa osallistavaan varhaiskasvatukseen.
7. Luoda edellytykset osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen johtajille omaksua osallistava lähestymistapa, omata valmiudet luomaan hyväksyvä ja huolehtiva ilmapiiri ja mahdollistaa yhteistyöhalukkuus jokaisen lapsen sitoutumisen eduksi.
8. Priorisoida osallistavan varhaiskasvatuksen fyysisen ja sosiaalisen ympäristön osallistavuutta parantavien työkalujen kehittäminen ja käyttö, kuten tämä on havainnollistettu itsearviointityökalussa.

Jotta varmistetaan, että osallistavalla varhaiskasvatuksen oppimisympäristöllä on kapasiteettia kohdata kaikkien lasten lisätarpeet, poliittisten päättäjien tulisi:

9. Varmistaa, että paikallisyhteisö tarjoaa asiantuntemusta ja resursseja turvatakseen, että jokainen lapsi voi osallistua, olla mukana vertaisryhmässä ja osallistua aktiivisesti oppimiseen ja sosiaaliseen toimintaan.

10. Edistää kaikkien toimi- ja tieteenalojen yhteistyötä yhdessä toimijoiden, perheiden ja paikallisyhteisöjen kanssa kaikkien lasten yhteenkuuluvuuden, sitoutumisen ja oppimisen laadun parantamiseksi.

Jotta laadunvarmistuksessa todella keskitytään varmistamaan lapsille osallistavassa varhaiskasvatuksessa laadukasta palvelua, poliittisten päättäjien tulisi:

11. Varmistaa, että tilastotietojen keruuseen sisältyy tieto siitä, kuinka monelta lapselta on evätty oikeus saada laadukasta osallistavaa varhaiskasvatusta ja sellaisista esteistä, jotka rajoittavat heidän pääsyään siihen.

12. Varmistaa, että palvelun arvioinnissa otetaan huomioon, kuinka paljon kaikilla lapsilla on mahdollisuuksia aktiiviseen osallistumiseen sekä itsenäiseen, oma-aloitteeseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä muihin aktiviteetteihin.

13. Varmistaa varhaiskasvatuksen *inklusiota* koskevien laatuindikaattoreiden kehittäminen käyttämällä muiden resurssien ohella osallistavan varhaiskasvatuksen hankkeen ekosysteemimallia ja itsearviointityökalua.

Jotta varmistetaan, että poliittinen päätöksenteko vaikuttaa osallistavan varhaiskasvatuksen käytännön laatuun, eri toimialoilla ja paikallisella, alueellisella tai kansallisella tasolla toimivien poliittisten päättäjien tulisi:

14. Tehdä yhteistyötä keskenään ja eri palveluntarjoajien kanssa, jotta varmistetaan, että osallistavan varhaiskasvatuksen palvelujen laatu ja osallistavuus yhteisen palvelujen osallisuutta koskevan yhteisymmärryksen kautta, kuten tämä on havainnollistettu itsearviointityökalussa.

HANKKEEN TUOTOKSET

Tämä raportti keskittyy hankkeen uusiin osallistavan varhaiskasvatuksen linjauksia, käytäntöä ja tutkimusta koskeviin kannanottoihin. Nämä olivat lopulliset tulokset

kolmivuotisesta Euroopan laajuisesta prosessista, johon sisältyivät seuraavat toimet ja tuotokset:

- Kirjallisuutta ja linjauksia koskeva katsaus, joka tarjoaa hankkeen käsitteellisen viitekehyksen ja sisältää myös katsauksen kansainväliseen ja eurooppalaiseen tutkimuskirjallisuuteen ja osallistavan varhaiskasvatuksen linjauksia koskeviin asiakirjoihin (Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017c).
- 32 osallistavan varhaiskasvatuksen esimerkkioppimisympäristön keruu ja laadullinen analyysi 28 kehityskeskusten jäsenmaassa (Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2016).
- Yksityiskohtaiset yksittäiset vierailut osallistavan varhaiskasvatuksen esimerkkioppimisympäristöihin kahdeksassa eri maassa.
- Yksittäiset maakohtaiset kyselyvastaukset, jotka antavat tietoa osallistavan varhaiskasvatuksen linjoista ja käytännöistä kansallisella tasolla kaikille lapsille kehittämiskeskusten jäsenmaissa.
- Itsearviointityökalu osallistavien oppimisympäristöjen parantamiseen: tämä toteutettiin niin, että sidosryhmiä osallistui jokaiseen kahdeksaan esimerkkinä käytettyyn osallistavan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöön tehtyyn vierailuun ja lisäksi ekologisten validointitutkimusten avulla kolmessa eri maassa. Se on saatavilla 25 kielellä. (Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017b)
- Yhteenvetoraportti *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study* [Osallistava varhaiskasvatus: Uudet näkymät ja

työkalut – Eurooppalaisen tutkimuksen tuomat kannanotot] (Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017a), josta tämä raportti on lyhennelmä.

Kaikki nämä hankkeen tuotokset ovat saatavilla osallistavan varhaiskasvatuksen hankkeen verkkosivustolta: www.european-agency.org/agency-projects/inclusive-early-childhood-education

VIITTEET

Bronfenbrenner, U. ja Morris, P. A., 2006. 'The Bioecological Model of Human Development' [Ihmisen kehityksen bioekologinen malli], W. Damon ja R. M. Lerner (toim.), *Handbook of Child Psychology, Vol. 1: Theoretical models of human development* [Lapsipsykologian käsikirja, osa 1: Ihmisen kehityksen teoreettiset mallit] (6. painos.). New York: Wiley

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2015. *Kehittämiskeskuksen inklusiivisia opetusjärjestelmiä koskeva tausta-asiakirja*. Odense, Tanska. www.european-agency.org/publications/brochures-and-flyers/agency-position-on-inclusive-education-systems-flyer (Viimeksi luettu marraskuussa 2016)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2016. *Inclusive Early Childhood Education: An analysis of 32 European examples*. [Osallistava varhaiskasvatus: Analyysi 32 eurooppalaisesta esimerkistä]. (P. Bartolo, E. Björck-Åkesson, C. Giné ja M. Kyriazopoulou, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/publications/ereports/iece-analysis-of-32-european-examples (Viimeksi luettu kesäkuussa 2017)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017a. *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study* [Osallistava varhaiskasvatus: Uudet näkymät ja työkalut – Eurooppalaisen tutkimuksen tuomat kannanotot]. (M. Kyriazopoulou, P. Bartolo, E. Björck-Åkesson, C. Giné ja F. Bellour, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/publications/ereports/iece-new-insights-and-tools (Viimeksi luettu joulukuussa 2017)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017b. *Osallistava varhaiskasvatuksen ympäristön itsearviointityökalu*. (E. Björck-Åkesson, M. Kyriazopoulou, C. Giné ja P. Bartolo, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/publications/ereports/inclusive-early-childhood-education-environment-self-reflection-tool (Viimeksi luettu elokuussa 2017)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2017c. *Inclusive Early Childhood Education: Literature Review [Osallistava varhaiskasvatus: Kirjallisuuskatsaus]*. (F. Bellour, P. Bartolo ja M. Kyriazopoulou, toim.). Odense, Tanska. www.european-agency.org/publications/reviews/iece-literature-review (Viimeksi luettu joulukuussa 2017)

Euroopan komissio, 2014. *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care [Ehdotus varhaiskasvatuksen ja pienten lasten hoidon laatujärjestelmän peruseriaatteille]*. Euroopan komission johdolla varhaiskasvatusta pohtineen työryhmän raportti. ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf (Viimeksi luettu huhtikuussa 2017).

Euroopan unionin neuvosto, 2017. *Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät osallistamisesta monimuotoisessa ympäristössä laadukkaan koulutuksen tarjoamiseksi kaikille*. 2017/C 62/02. eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.062.01.0003.01.FIN (Viimeksi luettu kesäkuussa 2017)

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, 2015. *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care [Varhaislapsuuden suuret haasteet IV: Varhaiskasvatuksen ja pienten lasten hoidon laadun seuranta]*. Pariisi: OECD Publishing. www.oecd.org/publications/starting-strong-iv-9789264233515-en.htm (Viimeksi luettu marraskuussa 2016)

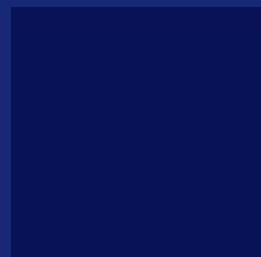

Sihteeristö:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Puh.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brysselin toimisto:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Puh.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org